

GRODZISKIE MA CE WY

MATZEVOT OF GRODZISK
ГРОДЗІСЬКЕ МАЦЕВИ

BRAMA CMENTARZA ŻYDOWSKIEGO W GRODZISKU MAZOWIECKIM

GATE OF THE JEWISH CEMETERY
IN GRODZISK MAZOWIECKI
БРАМА ЄВРЕЙСЬКИЙ ЦВИНТАР
У ГРОДЗІСЬКУ МАЗОВЕЦЬКОМУ

Що таке мацеви? Це єврейські надгробки, які є пам'ятниками, витворами мистецтва з багатим орнаментом. Мацеви на кладовищах були поставлені вертикально (євреї - ашkenазі з європейських країн) або горизонтально (євреї - сефарди - з Іспанії, Португалії, Північної Африки та Близького Сходу).

Ten folder ma na celu wyjaśnienie zdobień znajdujących się na macewach żydowskiego cmentarza w Grodzisku. **Co oznaczają dłonie z monetą, zwierzęta, książki lub świecznik?** Wyjaśniamy. Na macewach zawsze znajdziemy podstawowe informacje, jak imię, datę i pokrewieństwo, epitafium. Nie wszystkie nagrobki zawierają zdobienia, ale prawda jest, że większość macew zawiera wykute symbole. Na każdym cmentarzu znajdziemy macewy z przeróżną symboliką, dlatego omówmy poszczególne znaczenia tej kamiennej płyty kształtem przypominającej bramę do życia doczesnego.

The presented folder explains the decorations on the matzevot of the Jewish cemetery in Grodzisk. **What do hands with coins, animals, books or a candlestick mean?** We explain. Basic information such as name, date and family, epitaph can always be found on the on the matzevot. Not all tombstones contain decorations, but it is true that most tombstones

Cmentarz żydowski w Grodzisku Mazowieckim, znajdujący się przy obecnej ulicy Żydowskiej, w dzisiejszej formie znaczco różni się od tego, jak wyglądał w przeszłości. Cmentarz w Grodzisku, będący jednym z większych w tej części Mazowsza, powstał w XVIII wieku. Z biegiem lat stale się powiększał - a na jego terenie chowano Żydów nie tylko z Grodziska i okolicy, ale także z Warszawy (przede wszystkim Woli). Cmentarz w Grodzisku działał do 1941 roku. Brama cmentarza jest zrekonstruowana, a z czasem coraz większa liczba nagrobków (macew) uległa zniszczeniu.

Czym są macewy? To żydowskie nagrobki, będące jednocześnie pomnikami, swoistymi dziełami sztuki z bogatymi zdobieniami. Macewy na cmentarzach ustawiane były pionowo (Żydzi aszkenazyjscy, pochodzący z krajów europejskich) lub poziomo (sefardyjscy - pochodzili z Hiszpanii, Portugalii, Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu).

The Jewish cemetery in Grodzisk Mazowiecki, located on Żydowska Street, is today's form differs from what it looked like in the past. The cemetery in Grodzisk was one of the largest in this part of Mazovia, it was established in the 18th century. It grew steadily over

contain carved symbols. At each cemetery, we can find matzevot with different symbolism, so let's discuss the individual meanings of this stone slab resembling a gate to earthly life.

Pредставлена брошура пояснює декорації на мацевах єврейського цвинтаря в Гродзіску. **Що означають руки, монети, тварини, книги чи свічник?** Ми пояснемо. На мацеві завжди можна знайти основну інформацію, як ім'я, дату та родину, епітафію. Не всі надгробки містять прикраси, але це правда, що більшість з них містить різьблені символи. На кожному кладовищі знайдемо мацеви з різною символікою, тож обговоримо окремі значення цієї кам'яної плити, що нагадує браму в співчесному життю.

time, and Jews were buried there, not only from Grodzisk and the surrounding area, but also from Warsaw. The cemetery in Grodzisk operated until 1941. The cemetery gate has been reconstructed, and with time more and more tombstones (matzevot) have been destroyed.

What are matzevot? These are Jewish tombstones, which are monuments, works of art with rich ornamentation. Matzevot in cemeteries were placed vertically (Ashkenazi Jews from European countries) or horizontally (Sephardic Jews - from Spain, Portugal, North Africa and the Middle East).

Єврейський цвинтар у Гродзіску Мазовецькому, розташований на вул. Євреї сьогодні сильно відрізняється від того, що було в минулому. Цвинтар у Гродзіску був одним із найбільших у цій частині Мазовії, заснований у 18 столітті. З часом він поступово розширувався - тут ховали євреї не лише з Гродзіска та околиць, а також з Варшави. Цвинтар у Гродзіску діяв до 1941 року. Ворота цвинтаря були реконструйовані, і з часом було що раз то більше надгробків (мацев) які були зруйновані.

Żydowska ikonografia jest bogata. Na macewach mogą się znajdować też różne zwierzęta, specjalne rośliny (np. palma daktylowa). Niektóre motywy łączą się ze sobą, tworząc rozwiniętą opowieść o pochowanej pod daną macewą osobą.

Jewish iconography is rich. The matzevot may also contain various animals and special plants (e.g. a date palm). Some motifs combine to create a developed story about a person buried under the matzeva.

Єврейська іконографія є багата. Намацевах також зображені різні тварини та особливі рослини (наприклад, фініковапальма). Деякі теми поєднуються, щоб створити історію про людину, яка похована.

1

Dlonie z monetą symbolizują cedakę. Cedaka to religijny obowiązek czynienia innym dobrze, pomagania, bycia szczodrym, zachowywania się w sposób prawy. Symbol dloni wkładających monetę do pudełka na jarmużnę stanowią oznaczenie osoby bogatej i hojnej, a przede wszystkim działającej w swoim życiu bezinteresownie, która wspierała ubogich.

Hands with the coin symbolize the tzedakah. Tzedakah is a religious duty to help, to be generous, to be righteous. The symbol of hands putting a coin in an alms box is a symbol of a rich and generous person, who acted selflessly in his life, who supported the poor.

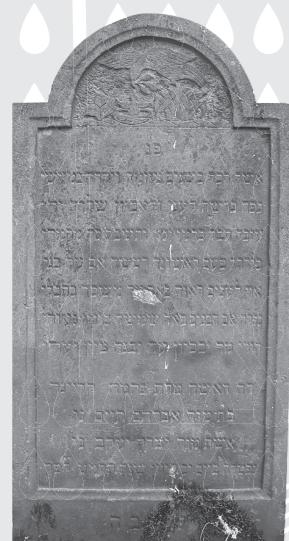
Руки з монетою символізують Цедаку. Цедака — це релігійний обов'язок щоб, бути щедрим та допомагати людям. Символ рук, що кидають монету в скриньку для милостині, є символом багатої і щедрої людини, яка діяла в житті самовіддано, підтримувала бідних.

3

W judaizmie **rzeźbiarze wykorzystywali wizerunki zwierząt, nawiązując do imion czy charakteru.** Wilk oznacza imiona Wolf (Zev) i Welwel (Benjamin). Niedźwiedź to Dov lub Berek. Jeleń to Zvi i Hersz. Ptaki dotyczą żeńskich imion Fajga lub Cipora. Gdy widzimy gniazdo z pisklętami, może chodzić o osierocone dzieci. Ptak karmiący w gnieździe pisklęta to miłość matki do swoich dzieci.

In Judaism **sculptors used images of animals referring to names or character.** The wolf symbol stands for the names Wolf (Zev) and Velvel (Benjamin). The bear is Dov or Berek. The deer are Zvi and Hersh. Birds refer to the female names Faiga or Cipora. If we see a nest with chicks, it may be orphaned children. A feeding bird in a nest is a mother's love for her children.

6

Drzewa na macewach to Drzewa Życia symbolizujące Torę oraz drogę, którą człowiek musi pokonać, aby zbliżyć się do Boga. Złamane drzewo oznacza przedwczesną śmierć.

4

Najczęściej na macewach widzimy **menory, siedmioramienne świeczniki nawiązujące do świecznika w Świątyni Jerozolimskiej.** Tradycja zapalania szabatowych świec oznacza panujący w domu w tym czasie pokój oraz podkreśla znaczenie święta. Czasami na macewach zobaczymy siedmioramienne świeczniki, czasami dziewięcioramienne (chanukija podczas Chanuki). Zazwyczaj mają 1, 2 lub 3 ramiona.

Most often on the matzevot we see **menorahs, seven-branched candlesticks referring to the candlestick in the Jerusalem Temple.** Candlesticks refers to the tradition of lighting the Shabbat candles what symbolizes the peace reigning in the house at that time and emphasizes the importance of the holiday. Sometimes we can see seven-branched candlesticks on the matzevot, sometimes nine-branched ones (hanukkah during Hanukkah). We usually see 1, 2 or 3 branches.

Найчастішими символами на мацевах є **менори, семироздільні свічники, що навізують до свічника в Єрусалимському храмі.** На жіночих надгробках можна побачити свічники через традицію запалювали суботні свічки в п'ятницю символізує мир, який панує в цей час у домі, і підкреслює важливість свяta. На мацевах ми можемо побачити семироздільні свічники, дев'ятироздільні (ханукія, яку використовують під час Хануки). Найчастіше ми бачимо динарні, подвійні або потрійні свічники.

2

A shelf with books, an ark, a bookcase and often a pile of books are symbols commonly found on matzevot. Books mean studying, studying Torah, being a rabbi, or being a teacher. If your book has a title, you may be the author of the publication. One book with spine, book open, whole bookshelf can be carved. If there are five books, it may mean that the person knew the written Torah (The Five Books of Moses). If six, it may be the Oral Torah (six volumes). Books, as well as hands with a box, are often combined with animals.

Полиця з книжок, шафа, полици та стопка книг із символікою на мацевах. Книги привертують увагу, вивчаючи торик, ставши рабином чи вчителем. Якщо ваша книга має назву, це може бути тому, що автором даної публікації є сам автор. Одна книга з корінцем, відкрита книга, можна вирізати всю книжкову полицю. Якщо є п'ять книг, це може означати, що людина знає про Тору (п'ять книг Мойсея). Якщо є шість, можете перейти до Усної Тори (шість томів). Книги, як і руки з ящиком з дарами були часто заповнювані тваринами.

Półka z książkami, arka, regał, często też stos książek to symbole powszechnie spotykane na macewach. Książki oznaczają naukę, studiowanie Tory, pełnienie funkcji rabina lub bycie nauczycielem. Jeśli na książce znajduje się tytuł, może to oznaczać autorstwo danej publikacji. Wybrane książka może być jedna książka z grzbietem, książka otwarta, cała półka książek. Jeśli książka jest pięć, może to oznaczać, że dana osoba znała pisemną Torę (pięcioksiążęgo Mojżesza). Jeśli sześć, może chodzić o Torę Ustną (sześć tomów). Książki, tak samo jak i dlonie z pudełkiem na jarmużnę, często są łączone ze zwierzętami.

5

The trees on the matzevot are the Trees of Life, the symbol of the Torah and the path that man has to follow in order to get closer to God. A broken tree signifies premature death.

Дерева на мацевах це Дерева Життя, символу Тори та шляху, який має пройти людина, щоб наблизитися до Бога. Зламане дерево означає смерть.

Menory mogą być w nienaruszonym stanie, mogą mieć też połamane świece. Wówczas **zespolone świece są symbolem przedwcześnie zakończonego życia.**

Menorahs may be intact and may have broken candles. **Broken candles are a symbol of prematurely terminated life.**

Менори можуть бути неушкодженими, а їхні свічки — розбитими. **в розбитих свічках вони є провісниками передчасно закінченого життя.**